

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Õppekava: Koolieelse lasteasutuse õpetaja

Grete Viks
EESTI LASTEAIAÕPETAJATE ARVAMUSED LASTE JOONISTAMISOSKUSE
KUJUNEMISEST JA 3-7 AASTASTE LASTE JOONISTAMISOSKUSEST,
JONISTAMISE OLULISUSEST NING ERINEVATEST JOONISTAMISE VIISIDEST
bakalaureusetöö

Juhendaja: Ave Avalo, MA

Tartu 2019

Resümee

Eesti lasteaiaõpetajate arvamused laste joonistamisoskuse kujunemisest ja 3-7 aastaste laste joonistamisoskusest, joonistamise olulisusest ning erinevatest joonistamise viisidest

Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava järgi kuulub joonistamine õppekavasse, mis on osa õppekava kunsti valdkonnast. Seetõttu on oluline, et õpetajad teaksid, kuidas laste joonistamisoskus kujuneb ning mida 3-7 aastased lapsed joonistada oskama peaksid. Sellest tulenevalt oli bakalaureusetöö eesmärgiks välja selgitada lasteaiaõpetajate arvamused joonistamise olulisusest ja teada saada, mida 3-7 aastased lapsed nende arvates joonistada oskama peaksid ning milliseid võimalusi lastele joonistamiseks pakutakse. Töö esimeses pooles on antud teoreetiline ülevaade teemast ning töö teine pool on praktiline küsimustike analüüs, mis annab ülevaate läbiviidud uuringust.

Tulemustest selgus, et õpetajad peavad joonistamist laste arengule oluliseks ning teavad, kuidas lapsi joonistamise kaudu arendada. Enamus õpetajaid teavad, mida 3-7aastased lapsed joonistada oskama peaksid, kuid kolmeaastaste laste puhul on mõndadel juhtudel õpetajatel liiga kõrged ootused. Joonistamiseks pakuvad õpetajad lastele mitmekülgseid võimalusi.

Märksõnad: *joonistamine, 3-7aastased lapsed, erinevad joonistamise võimalused*

Abstract

Estonian pre-school teachers opinions of children's drawing skills development and 3-7 years old children's drawing skills, opinions of the importance of drawing and different ways of drawings of children ages 3-7 years

According to the national curriculum of the pre-school child care institution drawing is a part of national curriculum, it belongs to the field of Art. Because of this, it is important that teachers know how children's drawing skills develop and what children ages 3-7 years should be able to draw. Due to this, the aim of the Bachelor's thesis was to find out the pre-school teachers opinion of the importance of drawing, also to find out what kindergarten teacher think that children ages 3-7 years should be able to draw and what opportunities teachers offer to children for drawing. The first part of the thesis is a theoretical overview of the topic

and the second part of the thesis is a practical research analyze, which gives an overview of the research.

The results showed that teachers consider that drawing is important for children's development and they know how to develop children by drawing. Most teachers know what children ages 3 to 7 years should be able to draw, but for 3-years-old children in some cases teachers have too high expectations. Teachers offer children different opportunities for drawing.

Keywords: *drawing, 3–7 years old children, diferent ways of drawing*

Sisukord

Resümee.....	2
Abstract.....	2
Sisukord	4
Sissejuhatus.....	6
Joonistamise tähtsus lapseas	6
3–7aastaste laste joonistamisoskus	7
Joonistamisoskuse kujunemisest.....	7
Iseloomulikku kolmeaastaste laste joonistustele	8
Iseloomulikku nelja- ja viieaastaste laste joonistustele	9
Iseloomulikku kuue- ja seitsmeaastaste laste joonistustele	10
Võimalusi joonistamistegevusteks.....	10
Metoodika	12
Valim.....	12
Andmete kogumine.....	12
Protseduur	12
Tulemused.....	13
Taustküsimuste tulemused.....	13
Põhiküsimuste tulemused.....	14
Arutelu	19
Töö praktiline väärtus, piirangud ja soovitused.....	23
Tänuõnad.....	24
Autorsuse kinnitus	24
Kasutatud kirjandus	25

Lisad.....27

Sissejuhatus

Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas on valdkonna *kunst* üheks osaks joonistamine (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008). Seepärast on oluline, et lasteaiaõpetajad teaksid, mida erinevas vanuses lapsed joonistada oskama peaksid. Koolieelses eas muutub lapsel järjest olulisemaks käe juhtimisoskus ning joonistamise kaudu on võimalik seda arendada (Karvonen, 2007). Joonistamine on ka hea käeline tegevus, sest arendab lapsel peenmotoorikat, mis on hiljem vajalik kirjutamiseks (Papandreou, 2014; Peenmotoorika, s.a.). Joonistamise käigus luuakse seoseid ja arenevad mõtlemine, fantasia ja nägemismälu (Laste joonistused, s.a.; Sepp, 2009). Seetõttu on laste kunstilise arengu kujunemise jälgimine ja suunamine laste mitmekülgse arengu tagamiseks väga tähtis. Töö autori teada ei ole varem Eestis uuritud lasteaiaõpetajate arvamusi laste joonistamisoskuse teemal ning seda, kuivõrd oluliseks lasteaiaõpetajad joonistamist lapseas peavad. Seega on oluline uurimisprobleem, kuivõrd oluliseks peavad lasteaiaõpetajad joonistamistegevusi, millised on õpetajate ootused laste joonistamisoskusele ning, milliseid joonistamistegevusi õpetajad lastega läbi viivad.

Käesoleva töö eesmärgiks on välja selgitada lasteaiaõpetajate arvamused joonistamise olulisusest ja teada saada, mida 3–7aastased lapsed nende arvates joonistada oskama peaksid ning, milliseid võimalusi lastele joonistamiseks pakutakse. Tulenevalt töö eesmärgist, püstitas autor järgmised uurimisküsimused:

1. Kuidas hindavad lasteaiaõpetajad joonistamise tähtsust lapse arengus?
2. Mida peaksid lasteaiaõpetajate arvates 3–7aastased lapsed joonistada oskama?
3. Milliseid erinevaid joonistamistegevusi lasteaiaõpetajad lastele rühmas pakuvad?

Joonistamise tähtsus lapseas

Kunstil on oluline osa lapse üldises arengus ning joonistamine on üks viis kunstiga tegelemiseks. Loovad kunstitegevused on olulised lapse mitmekülgseks arenguks ning läbi kunsti õpib laps tundma nii ennast kui ka ümbritsevat maailma ning saab uusi kogemusi (Vahter, 2005). Lev Võgotski on ka öelnud, et joonistamine on peamiseks loominguliigiks väikestel lastel (Võgotski, 2016). Joonistamine soodustab lapse käelist arengust ning selle käigus luuakse seoseid ja arenevad mõtlemine, fantaasia ja nägemismälu (Laste joonistused, s.a.; Sepp, 2009). See on ka väga hea viis arendada lapsel silma ja käe koostööd (Di Leo, 1983). Loov mõtlemine tuleb kasuks nii lapseas kui ka edaspidises elus, sest seda saab kasutada igapäevaste probleemide ja ülesannete lahendamiseks (Vahter, 2005).

Loomingulised tegevused lapsena on vajalikud, sest inimese tulevik on seotud loomingulise kujutlusvõime kaustamisega (Võgotski, 2016).

Lasteaiaeliste laste hulgas on joonistamine väga soovitatud tegevus ning seda tehakse nii kodus kui lasteaias. See on laste üks esimesi eneseväljendusvahendeid, sest joonistuste kaudu saab lihtsalt ja mänguliselt väljendada enda tundeid, emotsioone ja mõtteid. Mitmed uurijad peavadki joonistamist üheks laste keeles, mille abil väljendada seda, kuidas nad ümbritsevat maailma tajuvad. Joonistamist saab pidada ka kirja eelharjutuseks, kuna see tugevdab motoorseid oskusi (Papandreou, 2014). Koolieelses eas arendab joonistamine laste käe liikuvust ning edaspidi on see toeks käekirja arenemisele. Käekirja õpetamine juba varajasest east peale on oluline, sest seeläbi saab mõjutada ja toetada ka kooliealiste laste ja noorte lugemis- ja kirjutamisoskust. Lapse joonistamisoskuse arenemise toetamiseks on tähtsaim lapse enda huvi ja motivatsioon joonistada (DeFauw, 2016).

Lasteaiaelised lapsed on sünnipäraselt üsna loovad ja loomingulised, sest nad ei planeeri oma tegevust ette ning nende tähelepanu hajub kergelt (Einon, 2003). Siiski mida tugevamat põhja me tahame lapse loovuse arendamiseks luua, seda rohkem tuleb meil lapsele erinevaid kogemusi pakkuda ja võimaldada. Sellega on omakorda seotud ka kujutlusvõime. Loovus ja kujutlusvõime sõltuvad mõlemad suurel määral meid ümbritsevast keskkonnast ja sellest, milliseid võimalusi see meile pakub. See tähendab, et mida rohkem laps kuuleb, näeb ja läbi elab, seda suurem on ka tema loovus ja kujutlusvõime. Levinud on aramus, et lapse kujutlusvõime on rikkam kui täiskasvanul, kuid nii see siiski ei ole, sest maksimumpunkti saavutab kujutlusvõime lähenedes täiseale (Võgotski, 2016).

3–7aastaste laste joonistamisoskus

Joonistamisoskuse kujunemisest

Joonistamise olemusest on kirjutanud paljud teoreetikud. Samuti on palju uuritud laste joonistusi ning seda, kuidas neid tõlgendada ja mõista (Cherney, Seiwert, Dickey, Flichtbeil, 2006; Kottise, 2008). Piaget' arvates joonistab laps seda, mida ta teab, aga Arnheimi arvates seda, mida näeb. Need mõlemad seisukohad väljendavad, et lapse joonistus on seotud tema enda kogemustega (Laak, 1991). Lapse joonistamisoskus on seotud tema vanuse ja arenguga. Arnheim, Goodnow ja Kellogg on ühisel arvamusel, et laps hakkab joonistama umbes aastasel, kui ta veab paberile arusaamatuid jooni ja kriipse (Juske, 2004). Kritiseldamist kui joonistamise esimest etappi nimetatakse ka spontaanseks joonistamiseks. Kritiselduste etapp paneb aluse lapse käe koordinatsiooni edaspidisele arengule ning seega on see esimene

kunstilise arengu etapp oluline rahulike ja ladusate käeliigutuste arenemiseks ning elementaarsete kujutiste loomiseks (Vahter, 2008). Kriitselduste etappi peetakse ka kui katsete staadiumiks, sest paberileht on lapsele kui laboratoorium, kus joontega eksperimenteeritakse (Quaglia, Longobardi, O. Iotti & Prino, 2015). Arvatakse, et kriitselduste etapp on vajalik osa laste kunstilises ja kognitiivses arengus (Coates E. & Coates A., 2016).

Kui alguses kriitseldavad lapsed niisama, siis umbes kolme ja poole aastaselt nad taipavad, et joonistus võib midagi ka tähistada (Di Leo, 2012; Silk & Thomas, 1986). Vögotski leiab, et sellise märgilise funktsiooni omandamise juures on suur roll jäljendamisel. Selleks, et kedagi jäljendada, on vaja mõista jäljendatavat ja tema tegutsemist ehk oluline on vastastikune mõistmine. See tähendab, et joonistus kui märk on esialgu lapse jaoks vahend sotsiaalseks suhtlemiseks ja teiste mõjutamiseks (Juske, 2004). Seda kriitseldustele järgnevat vormide kujutamise staadiumit nimetatakse ka teadliku joonistuse etapiks (Vahter, 2008).

Esimesteks kujunditeks, mida lapsed tihti peale joonistama hakkavad, on ringid ehk karakullid. Arvatakse, et laps saab juba karakullide staadiumis aru, et see, mida ta kujutab, võib tegelikult midagi ka sümboliseerida. Golumb leiab, et kriitseldamise asemel hakkavad lapsed geomeetrilisi kujundeid joonistama sellepärast, et need aitavad meenutada, mida sooviti kujutada. Levinuim geomeetiline kujund laste joonistustes on karakull, sest manuaalne suutlikkus laseb ringi lihtsamini joonistada kui näiteks ruutu või kolmnurka. Kolmandaks eluaastaks peaks üldiselt laps teadma, et tema joonistus ei ole lihtsalt kriitseldus, vaid kujutab midagi (Juske, 2004). Levinuimaks esimeseks äratuntavaks objektiks laste joonistustes on inimene (Juske, 2004; Vahter, 2008). Üldiselt kujutatakse seda ringi ja kahe või nelja sirge abil ning sellist kujutist nimetatakse peajalgseks (Vahter, 2008).

Lastel kujuneb oskus kasutada joonistustes erinevaid kujundeid ning neid omavahel kombineerides kujutada inimest, autot jne. Kui vormide kujutamise etapis kombineeris laps erinevaid kujundeid üheks objektiks, siis järgmises pildi etapis hakkab kujunditest loodud üksikobjekte ühtseks pildiks ühendama. Selles etapis muutub lapse jaoks oluliseks ka töö tähendus ja see, et pilt oleks meelepärane ka teistele (Vahter, 2008).

Iseloomulikku kolmeaastaste laste joonistustele

Umbes kolmandast eluaastast alates hakkab lapse joonistustele tekkima üha rohkem ümarvorme (Oll, 2009). Esialgu ei ole need veel päris ringid, vaid võivad olla katkenud ning meenutada sasipundart (Di Leo, 2012). Samuti võib kolmeaastase lapse joonistustelt leida riste meenutavaid kujundeid. Enamasti peaks kolme ja poole aastane laps oskama jämeda joonistusvahendiga joonistada nii horisontaalseid kui ka vertikaalseid jooni, ringe, ruute,

suuri spiraale, pisikesi kritseldusi, punkte ja jooni (Einon, 2003; Oll, 2009). 2–3aastaselt hakkavad lapsed oma joonistustel kujutama ka nähtavat maailma. Esimesena kujutatakse üldiselt inimest ning seejärel kõiki muid meid ümbritsevaid objekte (Juske, 2004).

Kõige sagedasem esimene figuur laste joonistustes on peajalgne, millel lisaks peale on ka käed ja jalad (Juske, 2004). Lapsed võivad püüda lisada näole ka iseloomulikke tunnuseid, näiteks silmad, nina, suu (Chappell & Steitz, 1993). Esimesed peajalgsed on oma kujult veel veidi lapergused ning silmad, nina ja suu võivad tihtipeale paikneda täiskasvanu jaoks vales kohas, näiteks silmad asuvad pea ülemises servas (Einon, 2003). Peajalgsete puhul joonistatakse jäsemed otse pea küljest ning on tänaseni ühed keerulisemad nähtused laste joonistustes. Juba 2–3aastased lapsed alustavad nähtava maailma kujutamise ja näevad, et jäsemed kinnituvad kere külge, aga inimest joonistatakse ikkagi ilma kehata. Arvatakse, et laps valib inimest joonistades vaid kõige olulisemad tunnused ning seetõttu tekivad ka peajalgsed (Juske, 2004).

Iseloomulikku nelja- ja viieaastaste laste joonistustele

Kui varasemalt oli põhiliseks kujundiks laste joonistustes ring, siis 4–5aastased lapsed hakkavad lisaks ringile ka teisi geomeetrilisi kujundeid kasutama (Juske, 2004). Nad hakkavad omavahel ühendama ümaraid ja kandilisi kujundeid (Oll, 2009) ning selliselt saavad lapsed näiteks inimese puhul kujutada peale pea ka muid kehaosi (Juske, 2004). Nelja- ja viieaastaste laste joonistustes on üsna levinud hiigelsuure pea kujutamine, mis on tihtipeale kehast suurem (Di Leo, 2012). Lisaks peale on olemas ka nägu ehk silmad, suu ja nina ning osad lapsed võivad hakata joonistama ka juukseid (Einon, 2003). Selles vanuses laste joonistatud inimfiguuridel võivad veel puududa käed ning see on normaalne. Äärmiselt ebatavaline on see siis, kui ka üheksa-aastane laps jätab käed joonistamata (Di Leo, 2012). Peale inimfiguuride joonistavad nelja- ja viieaastased lapsed juba ka maju ning autosid. Ühtlasi kasutab nelja- ja viieaastane laps joonistamisel ära enamasti kogu paberipinna ning tema joonistused muutuvad järjest värvilisemaks (Einon, 2003).

Nelja- ja viieaastane laps joonistab tavaliselt selliselt nagu ta teab asju olemas olevat, mitte nii nagu ta parasjagu joonistatavat objekti näeb. Tihtipeale võivad joonistatud inimesed olla n-ö röntgeninimesed ehk läbipaistvad (Di Leo, 1983). Arvatakse, et selle põhjustab joonistamise järjekord ehk kõigepealt joonistatakse inimfiguur ning seejärel talle riided selga (Võgotski, 2016). Nelja-aastane laps peaks iseseisvalt hakkama saama nii horisontaalse kui ka vertikaalse joone tõmbamisega ning täiskasvanu juhendamisel saab hakkama ka kaarja

joone tegemisega. Viieaastane laps saab juba hakkama lihtsama šablooni või joonlaua järgi joone tõmbamisega ning värvimisel ületab piirjoont minimaalselt. Joonistusvahendeid kasutavad nelja- ja viieaastased lapsed enamasti ilma liigse surveta (Laste joonistused, s.a.).

Iseloomulikku kuue- ja seitsmeaastaste laste joonistustele

Umbes 5–7aastaste laste joonistamises toimub muutus ja varasema figuuride konstrueerimise asemel hakatakse inimest kujutama ühe katkematu joonega. Seetõttu võivad selles vanuses laste joonistatud inimesed täiskasvanu jaoks „valed“ olla, sest pidevat joont on raske kontrollida ning selle tulemusena võivad proportsioonid paigast minna (Laak, 1991). Siiski umbes seitsme aastase lapse joonistatud inimese proportsioonid peaksid juba rohkem õigemad olema, kuna laps ei joonista enam ühe pideva joonega. Samuti peaksid ka näo- ja kehaosad selles vanuses juba õigetele kohtadele tekkima (Chappell & Steitz, 1993). Tavaline on ka inimestele riiete selga joonistamine. Juba nelja- ja viieaastased lapsed joonistasid maju, kuid nüüd on nende joonistused palju detailsemad. Majadele joonistatakse ukсед ja aknad ning kujutama hakatakse ka puid ja loomi (Einon, 2003). Loomad ja inimesed on Vögotski väitel lastele enim meeldivamad objektid, mida joonistustel kujutada (Vögotski, 2016).

Sarnaselt nelja- ja viieaastastele lastele joonistavad ka kuue- ja seitsmeaastased seda, mida nad teavad, mitte seda, mida nad näevad. Samuti võivad ka veel ka nende joonistused nõõ läbipaistvad olla, kuid umbes seitsmeaastaselt peaks seda järjest vähemaks hakkama jääma. Värvivalik laste joonistustes peaks tõetruumaks muutuma umbes alates kaheksandast eluaastast (Di Leo, 1983). Joonistusvahendeid kasutavad kuu- ja seitsmeaastased lapsed piisava survega ning värvimisel enamasti kontuurjooni ei ületa (Laste joonistused, s.a.).

Võimalusi joonistamistegevusteks

Raamatus „Laste joonistused“ on Tiia Laak välja toonud neli võimalikku laste joonistuste uurimise meetodit. Nendeks on vabajoonistus, kopeerimine, joonistuse lõpetamine või täiendamine ning konstrueerimine. Neid nelja meetodit saab käsitleda ka kui uurimisvahendeid või joonistamismänge ning tuua neid laste igapäevaellu, et neile erinevaid joonistamise võimalusi pakkuda (Laak, 1991). Selles peatükis vaatame neist kolme uurimismeetodit kui erinevaid joonistamistegevusi.

Kõige enam levinud joonistamise viisiks on vabajoonistus, mida kasutatakse ka kõige rohkem laste joonistuste uurimiseks. Ühtlasi on see ajalooliselt ka kõige vanem ning kõige lihtsam uurimise viis. Selle puhul joonistab laps mälu järgi või kujutluse alusel ehk

joonistades ei jälgi ta reaalselt objekti. Vabajoonistuse saab veel omakorda jagada kaheks: lapse enda initsiatiivil valminud pilt ning täiskasvanud inimese palvel tehtud joonistus. Lapse enda algatatud joonistuse põhjal saame aimu, mis teemal laps joonistada eelistab. Samal teemal erinevas vanuses laste poolt joonistatud piltide võrdlemise põhjal saab leida vanuselisi erinevusi. Seetõttu on soovitatav lasta lapsel teatud aja tagant joonistada jälle samal teema, et näha tema joonistamise arengut (Laak, 1991). Vabajoonistus tähendab seega, et laps ise otsustab, mida ta joonistab ning see toimub ilma kõrvalise abita.

Järgmiseks võimaluseks on eseme järgi joonistamine. Selle puhul antakse lapsele ette reaalne objekt, foto või joonistus ning selle järgi tuleb tal joonistada. See on hea võimalus saada ka aimu lapse ruumisuhete kujutamise oskusest. Ruumisuhete kujutamist joonistamisel saab jagada kolmeks erinevaks liigiks. Esimeseks neist on ühe objekti kujutamine, millel on mingi kindel tunnus. Teiseks liigiks on eseme kolmemõõtmelisuse kujutamine, mille puhul tuleb näiteks joonistada maja, kuupi või lauda. Viimaseks ehk kolmandaks on esemetevaheliste ruumisuhete kujutamine (Laak, 1991).

Kolmandaks viisiks, kuidas joonistamist laste jaoks huvitavamaks teha, on anda neile ülesandeks joonistust täiendada või see lõpetada. Selle meetodi puhul antakse lapsele mõningate elementidega joonistus ning palutakse tal see lõpuni joonistada või mõned iseloomulikud elemendid juurde lisada (Laak, 1991). Samuti saab lastele joonistamist põnevamaks muuta erinevate joonistamisvahendite pakkumisega (DeFauw, 2016). Õpetaja on see, kellel tuleb lastele joonistamiseks erinevaid viise pakkuda, kuid Võgotski (2016) arvates tuleb kunsti alase loomingu arendamisel järgida vabaduse põhimõtet, mis tähendab, et loomingulised tegevused lähtuvad ainult laste huvidest ning need ei tohi olla lastele kohustuslikud.

Võimalusi erinevateks joonistamistegevusteks on palju. Freeman arvab, et laste joonistamist peaks võtma kui ülesande lahendamist. See tähendab, et joonistamise ajal lapsed võrdlevad, kas praeguseks tehtud joonistus vastab tema algsetele kavatsustele. Mittevastavuse korral muudab laps kas seda, mida ta esialgu joonistada kavatses või siis seda, kuidas ta joonistab (Freeman, 1972). Täiskasvanu jaoks veidruse laste joonistustes aitab mõista joonistamise protsessi jälgimine, sest lapsed eelistavad enamasti joonistada selliselt, et erinevad elemendid omavahel ei kattuks. Seega sõltub järgmiste elementide joonistamine või mittejoonistamine esimestena joonistatud elementidest (Laak, 1991). Oluline on lastel oma joonistustest ka rääkida, sest see aitab täiskasvanul lapse joonistust mõista ning arendab suulist eneseväljendusoskust (Anning, 2003).

Metoodika

Käesolevas uurimuses kasutati kvantitatiivset uurimismeetodit, sest see võimaldab uurida suurt valimit ning tulemusi üldistada (Õunapuu, 2014). Uurimuse tarbeks koguti andmeid paljudelt õpetajatelt ning saadud tulemusi saab üldistada Eesti lasteaiaõpetajatele.

Valim

Valimi moodustamiseks kasutati mittetöenäosuslikku meetodit ning mugavusvalimit.

Küsimustik saadeti e-maili kaudu kõikidesse Eestis tegutsevatesse lasteaedadesse palvega jagada küsimustikku neil töötavate lasteaiaõpetajatega. Osad saadetud e-mailid ei jõudnud lasteaedadesse kohale, vaid tulid tagasi teatega, et nendele aadressidele ei ole võimalik kirju saata. Valimisse kuulus 299 Eestis töötavat lasteaiaõpetajat, kellest 2 olid mehed ja 297 olid naised. Kõik 299 inimese poolt antud vastused läksid arvesse.

Andmete kogumine

Andmete kogumiseks kasutati autori poolt koostatud küsimustikku, mille koostamisel lähtuti Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse poolt välja antud Õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade raamatust ning teema teoreetilisest ülevaatest (vt Lisa 1). Koostöös juhendajaga parandati küsimustikku enne pilootuuringu läbiviimist. Küsimustik koosnes neljast taustküsimusest ning 10 põhiküsimusest. Põhiküsimused olid omakorda jagatud plokkidesse: joonistamise mõju lapse arengule; 3–7aastaste laste joonistamisoskus; erinevad joonistamistegevused. Kaheksa küsimust oli valikvastustega, kus oli võimalik valida ka mitu varianti ning kahe küsimuse puhul tuli õpetajatel oma arvamust põhjendada või erinevaid variante ise välja pakkuda. Küsimustik koostati tuginedes uurimisküsimustele ja teoreetilisele ülevaatele. Valiidsuse suurendamiseks viidi enne küsimustiku laialisaatmist läbi pilootuuring, mille täitjalt saadi tagasisidet küsimustiku kohta.

Protseduur

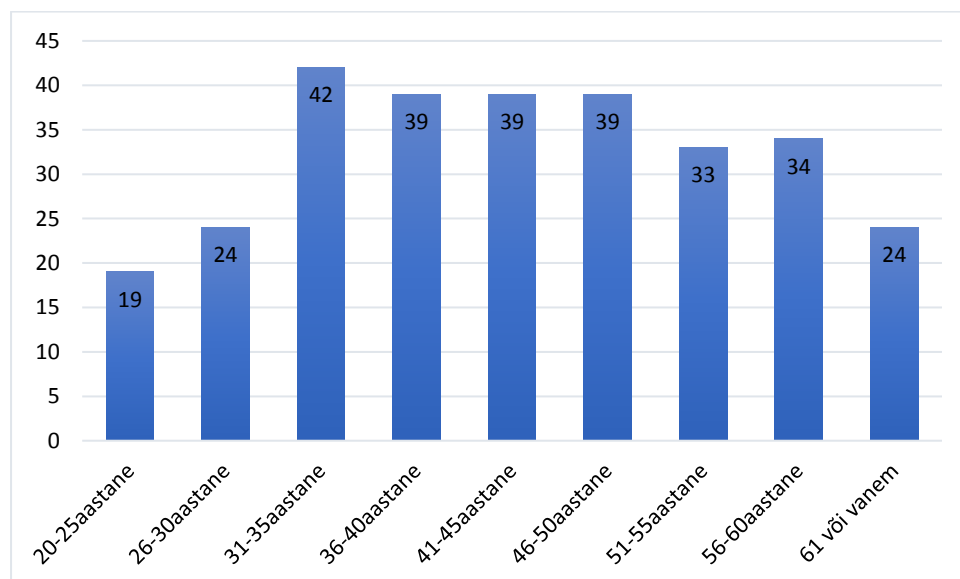
Küsimustiku koostamisega alustati 2018.aasta detsembris. Enne küsimustiku saatmist küsitluses osalejatele viidi läbi pilootuuring ühe Tartumaa lasteaiaõpetajaga, kelle tööstaž lasteaiaõpetajana on üle 25 aasta. Pilootuuringus osalenud õpetaja vastuseid kasutati hiljem ka tulemuste esitamisel. Temal soovitusi küsimustiku muutmiseks ei olnud ning küsimustik saadeti uuritavatele laiali. Uurimuseks vajalikke andmeid koguti ajavahemikul 22.jaanuar kuni 30.jaanuar 2019.aastal. Uuringus osalejatele saadeti elektrooniline küsimustik, kus oli

kirjas uuringu kirjeldus ja uurija kontaktandmed lisaküsimuste jaoks. Elektroonilise küsitluse eelisteks võib pidada paljude inimesteni jõudmist ning kiirust (Uverskaja, 2011). Vastajatele anonüümsuse tagamiseks ei küsitud nende nime ning vanuse ja tööstaaži märkimiseks tuli valida sobiv vahemik mitte täpset arvu kirjutada. Taustküsimusi kasutati ainult kokkuvõtlikul kujul valimi kirjeldamiseks. Saadud andmed analüüsiti kvantitatiivselt kirjeldava statistika meetodil, sest oluline oli ülevaade kogutud andmetest. Andmeid töödeldi MS Office 365 Excel programmiga.

Tulemused

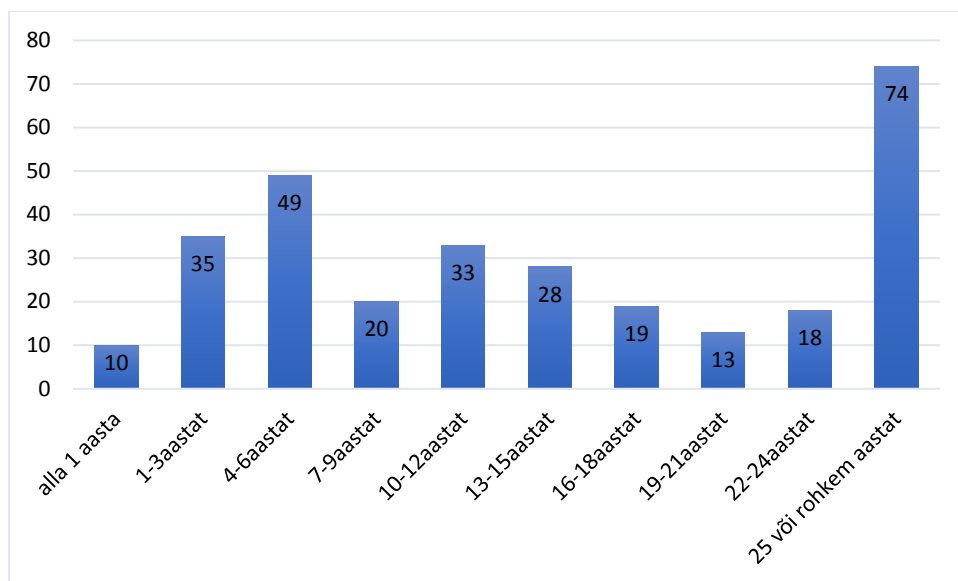
Taustküsimuste tulemused

Vanuselisel jaotusid vastajad üsnagi võrdselt (vt joonis 1). Ühegi vanusevahemiku esinemissagedus ei olnud üle 15% ega alla 5%. Kõige rohkem oli vastajaid vanuses 31–35aastat (42 vastajat) ning kõige vähem vanuses 20–25aastat (19 vastajat).

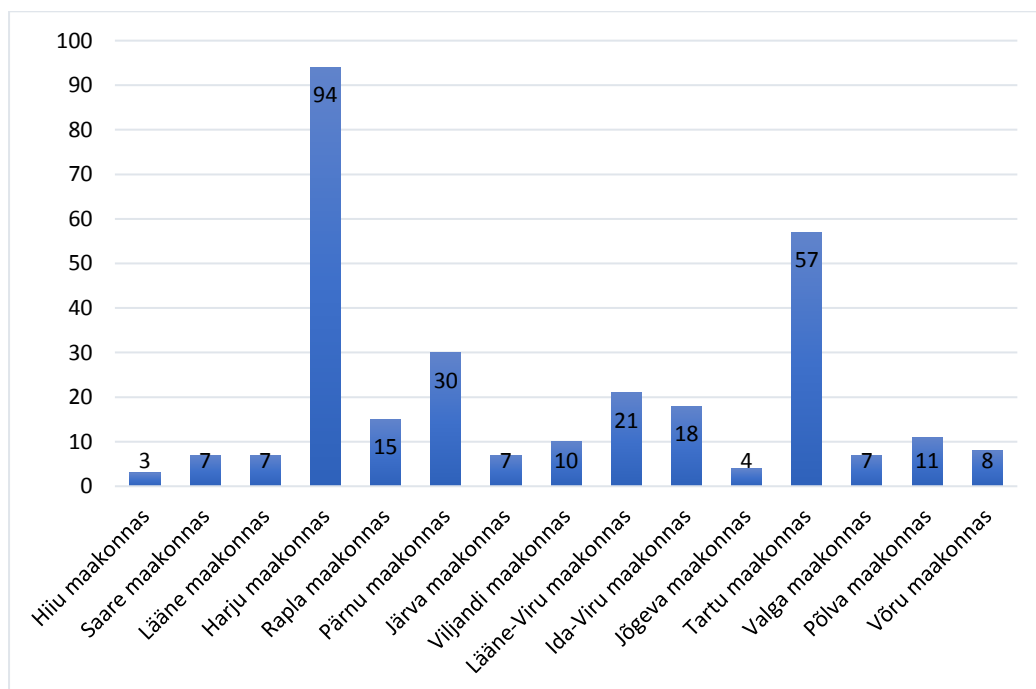
Joonis 1. Vastajate vanuseline jaotuvus.

Tööstaaž jagunes vastajate vahel erinevalt (vt joonis 2). Kõige enam oli vastajaid, kelle tööstaaž on 25 või rohkem aastat (74 vastajat) ning kõige vähem oli vastajaid alla ühe aastase tööstaažiga (10 vastajat).

Joonis 2. Vastajate tööstaaži jaotuvus.

Igast Eesti maakonnast saadi vähemalt kolm vastajat (vt joonis 3). 50,5% vastanutest töötavad Harju ja Tartu maakonnas ning ülejäänud 49,5% vastajatest jagunesid teiste Eesti maakondade vahel ära. Kõige rohkem (94 vastajat) vastajaid töötab Harju maakonnas ning kõige vähem (3 vastajat) vastajaid töötab Hiiu maakonnas.

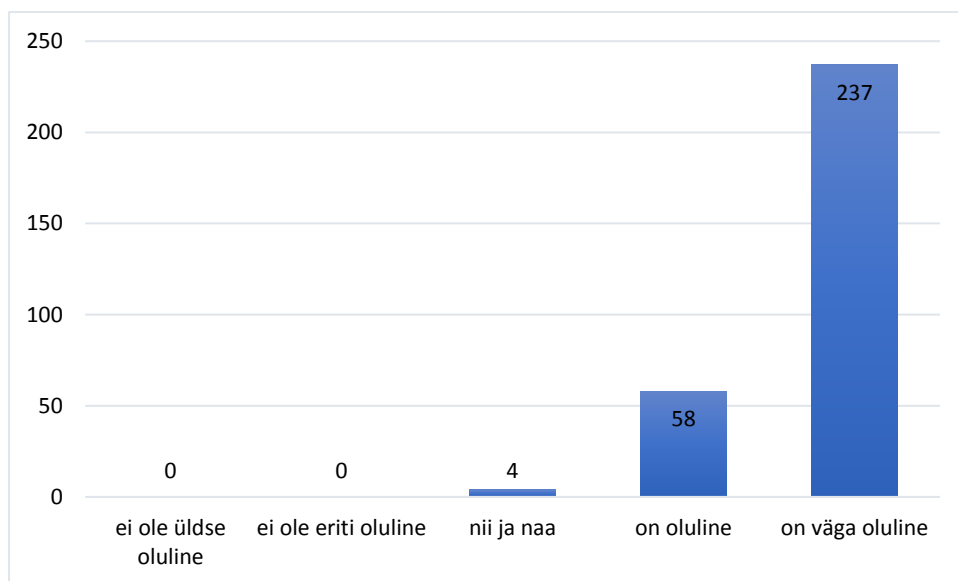

Joonis 3. Vastajate jaotuvus maakondade vahel.

Põhiküsimuste tulemused

Kuidas hindavad lasteaiaõpetajad joonistamise tähtsust lapse arengus? Õpetajatel tuli hinnata joonistamise olulisust laste arengule punktiskaalal 1–5ni, kus 1 tähendas, et ei ole

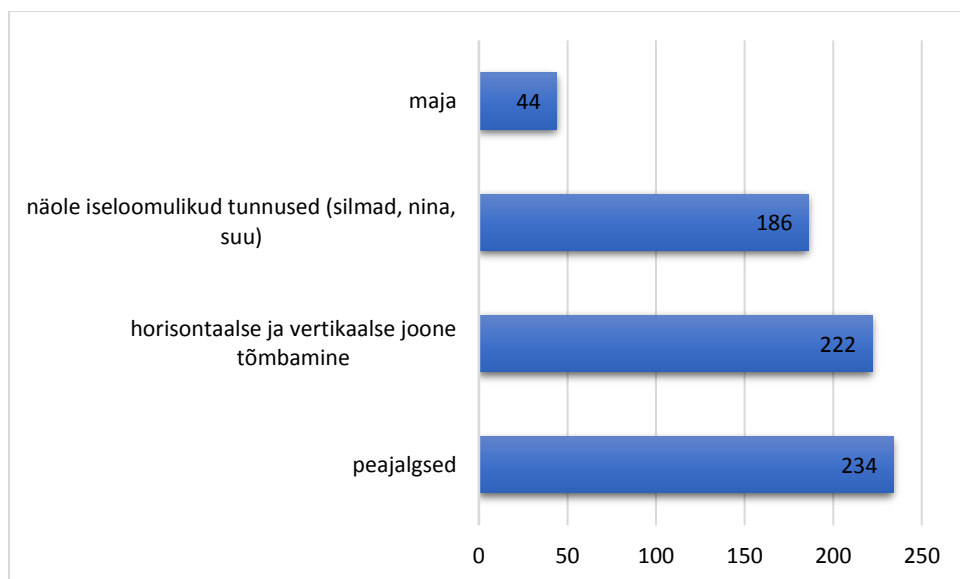
üldse oluline ning 5 tähendas, et on väga oluline. Koondtulemused jagunesid kolme gruppi: V-grupp – on väga oluline, IV-grupp – on oluline, III-grupp – nii ja naa (vt joonis 4). II-gruppi – ei ole eriti oluline ja I-gruppi – ei ole üldse oluline ei jaotunud ükski vastaja. Üle poole õpetajatest (79,3%) pidasid joonistamist lapse arengule väga oluliseks. Enda arvamust põhjendasid õpetajad erinevalt. Kõige enam põhjendati oma arvamust sellega, et joonistamise kaudu saab laps väljendada enda mõtteid, tundeid ja teadmisi. Lisaks toodi enim välja ka käe ja silma koostöö arenemist, loovuse arenemist, käelist arengut, fantaasia ja motoorika arenemist ning, et joonistamine on kirjutamise eelduseks, mille kaudu õpib laps õiget pliiatsihoidu. Kolm vastajat ei põhjendanud enda arvamust.

Joonis 4. Õpetajate hinnangud joonistamise tähtsusele lapse arengus.

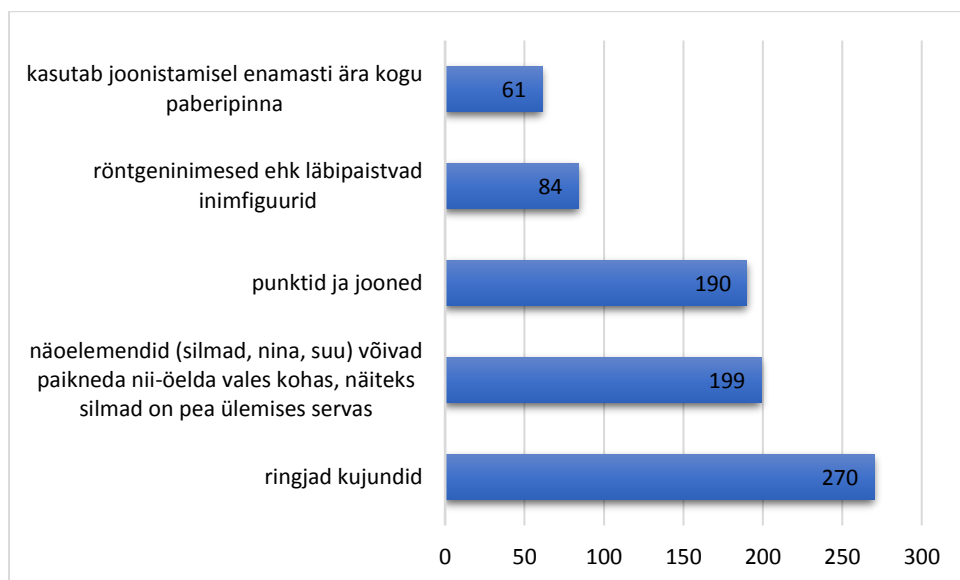
Teiseks uurimisküsimuseks oli, *mida peaksid lasteaiaõpetajate arvates 3–7aastased lapsed joonistada oskama?* Õpetajatel tuli vanuste kaupa valida, mida mingis vanuses laps joonistada peaks oskama. Vanused olid jaotatud kolme gruppi: kolmeaastased lapsed; 4–5aastased lapsed; 6–7aastased lapsed. Vastajatele oli ette antud variandid, millest nad pidid enda arvates õiged valima. Variantide hulgas oli ka selliseid valikuid, mida teooria põhjal antud vanuses lapsed tingimata joonistada oskama ei pea või, mis nende joonistustele iseloomulik ei pruugi olla.

Kolmeaastaste laste puhul arvasid õpetajad kõige enam, et lapsed peaksid hakkama saama peajalgsete joonistamisega (234 õpetajat) ning horisontaalse ja vertikaalse joone tõmbamisega (222 õpetajat). Üle poole vastajatest (186 õpetajat) arvasid, et ka näole iseloomulikke tunnuseid peaksid kolmeaastased lapsed joonistada oskama (vt joonis 5). Sellest valikust ei ole kolmeaastastele lastele eakohaseks variandiks maja joonistamine.

Joonis 5. Mida peaksid õpetajate arvates kolmeaastased lapsed joonistada oskama.

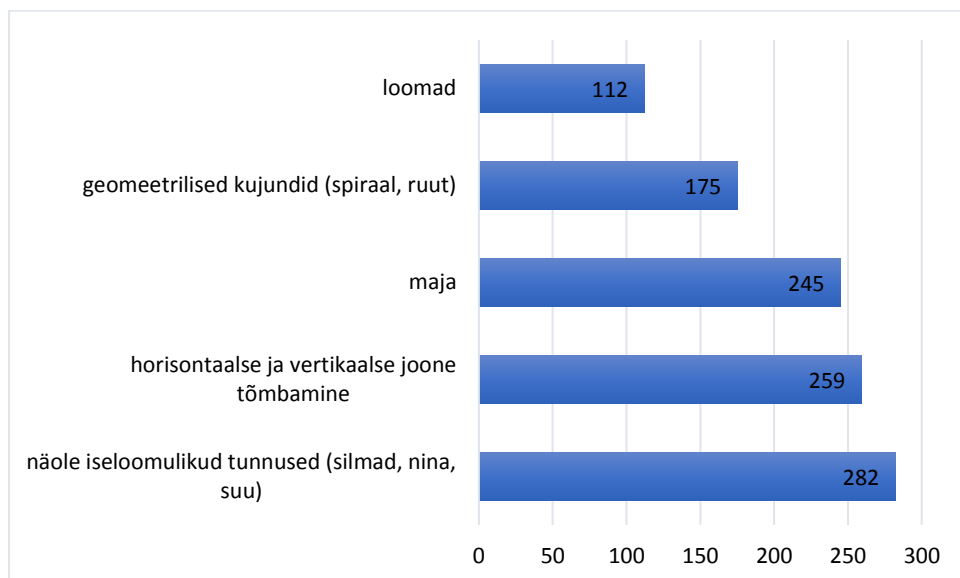
Vastajatel tuli valida ka need variandid, mis on nende arvates kolmeaastaste laste joonistustele iseloomulikud (vt joonis 6). Kõige enam arvati (270 õpetajat), et kolmeaastaste laste joonistustel on ringjad kujundid. Üle poolte vastajatest arvasid veel ka, et kolmeaastaste joonistusi iseloomustavad punktid ja jooned (190 õpetajat) ning näoelemendid (silmad, nina, suu) võivad paikned nii-öelda vales kohas (199 õpetajat). Sellest valikust on 3aastaste laste puhul valedeks variantideks röntgeninimeste ehk läbipaistvate inimfiguuride joonistamine ning kogu paberipinna ärakasutamine.

Joonis 6. Iseloomulikud tunnused kolmeaastaste laste joonistustele õpetajate arvates.

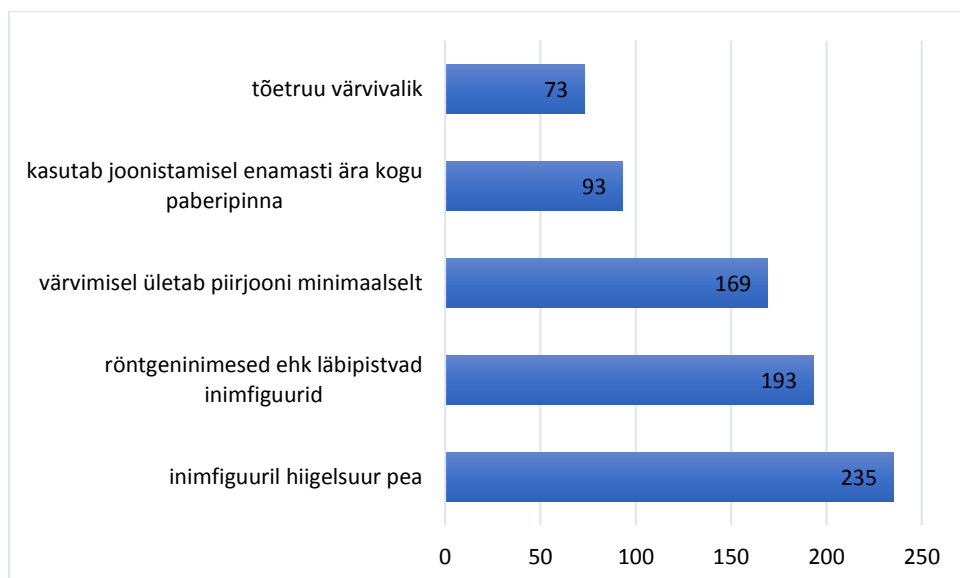
94,3% õpetajatest (282 õpetajat) arvasid, et nelja- ja viieaastased lapsed peaksid oskama joonistada näole iseloomulikke tunnuseid (silmad, nina, suu). Üle 80% õpetajatest vastasid ka, et nelja- ja viieaastased peaksid oskama joonistada veel maja (245 õpetajat) ning

horisontaalset ja vertikaalset joont (259 õpetajat). Loomi selles vanuses lapsed õpetajate hinnangul nii väga joonistada oskama ei pea veel (vt joonis 7). Kirjandusallikate põhjal on nelja- ja viieaastaste laste puhul loomade joonistamine vähelevinud.

Joonis 7. Mida peaksid õpetajate arvates nelja- ja viieaastased lapsed joonistada oskama.

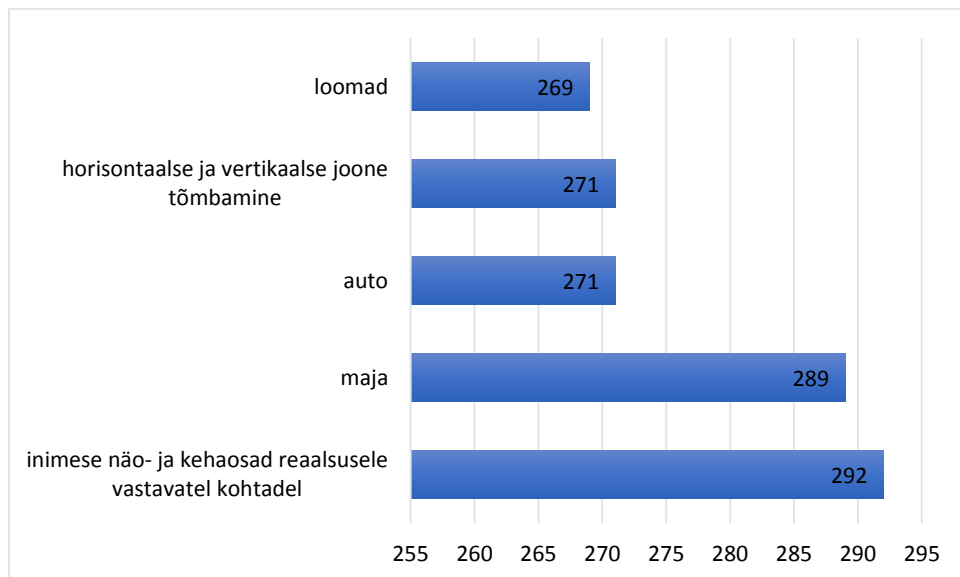
Nelja- ja viieaastaste laste puhul arvasid õpetajad, et kõige iseloomulikum nende joonistustele on hiigelsuur pea inimfiguuril. Selle variandi märkis ära üle 75% vastajatest (235 õpetajat). Kõige vähem peeti nelja- ja viieaastaste laste joonistustele iseloomulikuks tõetruud värvivalikud ning seda, et laps kasutab joonistamisel enamasti kogu paberipinna ära (vt joonis 8). Nendest variantidest ei ole 4- ja 5aastastele eakohane tõetruu värvivalik.

Joonis 8. Iseloomulikud tunnused nelja- ja viieaastaste laste joonistustele õpetajate arvates.

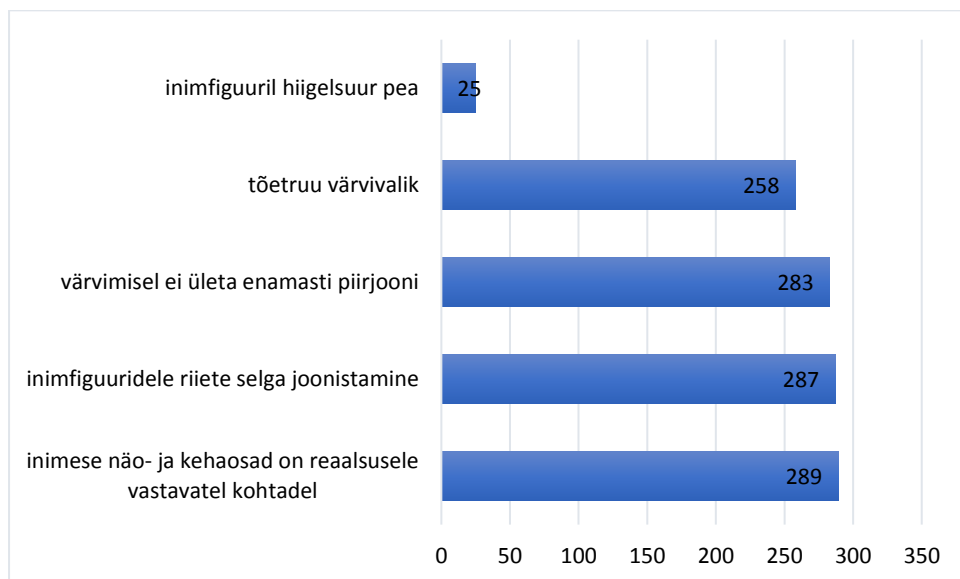
Kuue- ja seitsmeaastaste laste joonistusoskuse kohapealt olid kõik õpetajad üsnagi ühtsel arvamusel. Ühegi küsimustikus välja pakutud variandi esinemissagedus ei olnud alla

90% (vt joonis 9). Kõige rohkem aga arvasid õpetajad, et kuue- ja seitsmeaastased lapsed peaksid oskama joonistada inimese näo-ja kehaosi reaalsusele vastavatele kohtadele. Seda arvas 97,7% õpetajatest (292 õpetajat). Kõik pakutud variandid on kuue- ja seitsmeaastastele lastele tüüpilised.

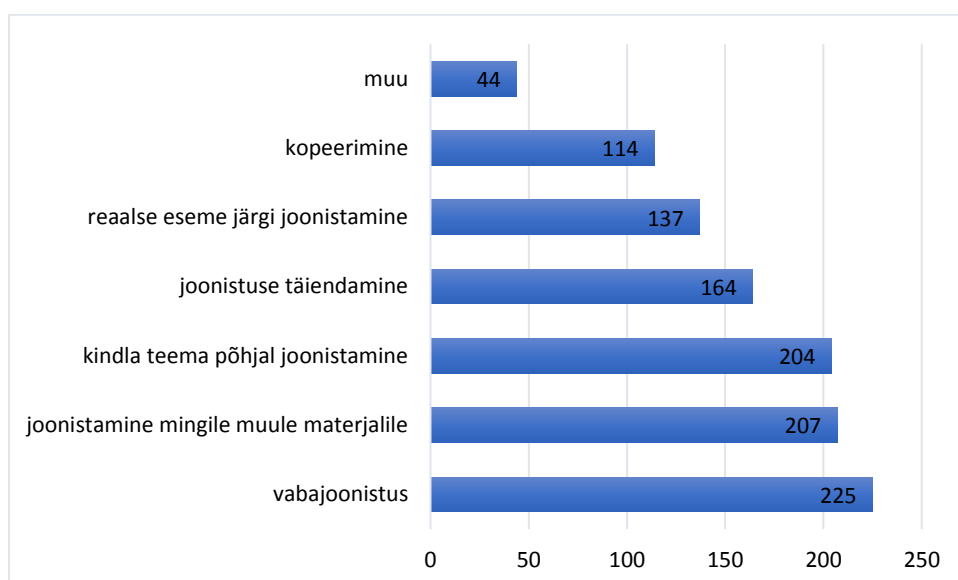
Joonis 9. Mida peaksid õpetajate arvates kuue- ja seitsmeaastased lapsed joonistada oskama.

Kuue- ja seitsmeaastaste laste joonistustele iseloomulike tunnuste juures olid vastajad üsnagi samal arvamusel (vt joonis 10). Peaaegu kõiki küsimustikus olnud variante valisid üle 85% õpetajatest. Varianti „inimfiguuril hiigelsuur pea“ valis aga 25 õpetajat, mis on 8,4% kõigist vastajatest. Vanusele mitesobivaks variantideks kuue- ja seitsmeaastaste puhul on inimfiguurile hiigelsuure pea joonistamine.

Joonis 10. Iseloomulikud tunnused kuue- ja seitsmeaastaste laste joonistustele õpetajate arvates.

Kolmandaks uuris autor, *milliseid erinevaid joonistamistegevusi lasteaiaõpetajad lastele rühmas pakuvad*. Õpetajatele oli ette antud kuus varianti erinevatest joonistamistegevustest ning lisaks oli võimalus panna kirja teisi variante, mida välja toodud veel polnud. Kõige enam vastati, et lastega on läbiviidud vabajoonistamist. Seda oli teinud üle 75% õpetajatest (225 õpetajat). Kõige vähem on õpetajad teinud lastega kopeerimist (vt joonis 11). 44 õpetajat pani kirja ka oma variandi, mida nad lastega teinud on, aga küsimustikus välja toodud ei olnud (joonisel märgitud variandiga „muu“). Muudeks tegevusteks nimetati ühe töö raames mitme erineva viisi kombineerimist, šabloonide ja templitega objekti tekitamist ja selle täiendamist, õppekäigu muljete paberile joonistamist, erinevate vahenditega joonistamist (pliiatsitega, akvarellidega, söega, taimedega), jutu ja muusika põhjal joonistamist ning punktide või punktiirjoone järgimist ja täiendamist. Mõned õpetajad lisasid ka, et muule materjalile joonistamise all mõeldakse liivale, maapinnale, tahvlile või lumele joonistamist.

Joonis 11. Õpetajate poolt lastega läbiviidud joonistamistegevused.

Arutelu

Uurimuse eesmärgiks oli välja selgitada lasteaiaõpetajate arvamused joonistamise olulisusest ja teada saada, mida 3–7aastased lapsed nende arvates joonistada oskama peaksid ning, milliseid võimalusi lastele joonistamiseks pakutakse.

Esimese uurimisküsimusega soovis autor välja selgitada, kui oluliseks peavad lasteaiaõpetajad joonistamist lapse arengus. Selgus, et peaaegu kõik uuringus osalenud õpetajad pidasid joonistamist lapse arengule oluliseks ning suurem osa neist pidas seda väga

oluliseks. Õpetajad põhjendasid seda sellega, et joonistamise kaudu saab lapsi mitmekülgset arendada ning ka Vahter (2008) on öelnud, et kunstil on oluline osa lapse üldises arengus. Palju põhjendati oma arvamust ka sarnaselt Di Leole (1983), et joonistamise kaudu on väga hea arendada lapse silma ja käe koostööd. Papandreou (2014) on öelnud, et joonistamine on üks laste esimesi eneseväljendusvahendeid ning see tugevdab lastel motoorseid oskusi. Samuti nimetasid ka õpetajad, et joonistamise kaudu lapsed väljendavad ennast ning see arendab motoorikat. Nendest tulemustest võib järeldada, et õpetajad teavad, mille jaoks joonistamine hea on ning, mida selle kaudu arendada saab.

Teise uurimisküsimusega soovis autor välja selgitada, mida lasteaiaõpetajate arvates 3–7aastased lapsed joonistada oskama peaksid. Tulemustest selgus, et kolmeaastased lapsed peaksid õpetajate arvates oskama eelkõige joonistada peajalgseid, näole iseloomulikke tunnuseid ehk silmi, nina ja suud ning samuti suutma tõmmata horisontaalset ja vertikaalset joont. Ka õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade raamatus (Oll, 2009) on välja toodud, et kolmeaastane laps peaks suutma jämeda joonistamisvahendiga iseseisvalt tõmmata paberile horisontaalseid ja vertikaalseid jooni. Peajalgseid on Ants Juske (2004) järgi esimesed figuurid, mida lapsed kujutama hakkavad ning ka enamuse õpetajaid arvab, et kolmeaastased võiksid neid joonistada osata. Chappelli & Steitzi (1993) järgi võivad kolmeaastased püüda inimfiguuridele silmi, nina ja suud lisada, aga ei saa kindlalt väita, et selles vanuses lapsed seda oskama peaksid. Üle poole õpetajatest on aga seda meelt, et kolmeaastased lapsed võiksid seda osata. Osad õpetajad arvasid ka, et kolmeaastased peaksid oskama maja joonistada, kuid teooria põhjal ei saa kinnitada, et see nii olema peaks. Saadud tulemustest võib järeldada, et enamuse lasteaiaõpetajatest teab üsnagi hästi, mida kolmeaastased joonistada oskama peaksid, kuid mõnel juhul on neil lastele liiga kõrged ootused.

Töö autori hinnangul teab suurem osa õpetajaid, mis on kolmeaastaaste laste joonistustele iseloomulikku. Einoni (2003) järgi on kolmeaastaaste joonistustele iseloomulikud punktid ja jooned ning inimfiguuridele joonistatud silmad, nina ja suu võivad täiskasvanu jaoks valedes kohtades asuda. Õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade raamatus (Oll, 2009) on öeldud, et kolmandast eluaastast hakkavad lapsed järjest rohkem ringjaid kujundeid joonistama. Samamoodi arvasid ka suurem osa lasteaiaõpetajaid. Väiksem osa õpetajaid märkis ära ka kaks variant, mis teooria järgi kolmeaastaaste puhul levinud ei ole. Nendeks variantideks olid röntgeninimeste ehk läbipaistvate inimfiguuride joonistamine ning joonistamisel kogu paberipinna ärakasutamine.

Nelja- ja viieaastased lapsed peaksid üle poole vastanud õpetajate arvates joonistada oskama maja, geomeetrilisi kujundeid, näole iseloomulikke tunnuseid ning horisontaalset ja

vertikaalset joont. Horisontaalset ja vertikaalset joont joonistavad juba kolmeaastaed (Oll, 2009) ning seega ka nelja- ja viieaastased peaksid neid oskama teha. Kui kolmeaastased veel ei pruugi näole iseloomulikke tunnuseid joonistada, siis nelja- ja viieaastaste laste joonistatud inimfiguuridel peaks ka juba silmad, nina ja suu olema (Einon, 2003). Samuti leiab kirjandusest, et selles vanuses lapsed joonistavad lisaks inimestele ka näiteks maju (Einon, 2003), nagu arvab ka suurem osa õpetajatest. Ants Juske (2004) järgi hakkavad 4–5aastased peale ringi ka teisi geomeetrilisi kujundeid kasutama ning ühtlasi arvab ka üle poole vastanud õpetajat, et selles vanuses lapsed peaksid geomeetrilisi kujundeid (ruut, spiraal) oskama joonistada. Üle poole vastajatest arvasid, et loomi nelja- ja viieaastased lapsed joonistada oskama ei pea, kuid osad õpetajad arvasid siiski, et peaksid. Ühtset vastust, kas selles vanuses lapsed peaksid loomi joonistada oskama või mitte, ei olegi. Teoreetilistele allikatele tuginedes ei saa kinnitada, et nad seda tingimata oskama peaksid, kuid kuna nelja- ja viieaastased lapsed joonistavad erinevaid kujundeid omavahel kombineerides (Oll, 2009), siis sellest võib järeldada, et sel viisil on võimalik ka loomi kujutada. Antud tulemustest saab järeldada, et õpetajad on nelja- ja viieaastaste laste joonistamisoskusega üsnagi hästi kursis ning enamus õpetajaid ei sea neile liiga suuri ootusi.

Nelja- ja viieaastastele iseloomulikeks tunnusteks pidasid õpetajad kõige enam inimfiguurile joonistatud hiigelsuurt pead, röntgeninimesi ehk läbipaistvaid inimfiguure ning piirjoonte minimaalset ületamist värvimisel. Kirjanduse järgi ületavad viieaastased piirjooni värvimisel minimaalselt nagu ka suurem osa vastajaid arvasid (Laste joonistused, s.a.). Di Leo (2012) järgi on hiigelsuure pea kujutamine selles vanuses väga levinud ning samuti võivad nelja- ja viieaastaste kujutatud inimesed olla Di Leo (1983) järgi tihitpeale röntgeninimesed. Vähem õpetajaid arvasid, et 4- ja 5aastaste joonistustele on iseloomulikud ka enamasti kogu paberipinna ära kasutamine ja tõetruu värvivalik. Einoni (2003) järgi kasutavad selles vanuses lapsed juba enamasti kogu paberipinna ära, kuid värvivalik hakkab tõetruumaks muutuma Di Leo (1983) järgi alles alates kaheksandast eluaastast ehk seitsmeaastastel. Need tulemused näitavad, et õpetajad suuremalt osalt teavad, mis on 4- ja 5aastaste joonistustele iseloomulikku.

Kuue- ja seitsmeaastased lapsed peaksid suurema osa õpetajate arvates joonistada oskama loomi, maja, autot, inimese näo- ja kehaosi reaalsusele vastavatele kohtadele ning horisontaalset ja vertikaalset joont. Kui nelja- ja viieaastased lapsed joonistasid juba maju, siis kuue- ja seitsmeaastaste joonistatud majad peaksid juba detailsemad olema (Einon, 2003). Einoni (2003) järgi hakkavad 6–7aastased lisaks majadele ja inimestele joonistama ka loomi. Horisontaalsert ja vertikaalset joont (Oll, 2009) ning autosid (Einon, 2003) võib leida

juba nooremate laste joonistustelt kui 6-7aastastelt. Nagu Chappell & Steitz (1993), leiavad ka peaaegu kõik õpetajad, et kuue- ja seitsmeaastased lapsed peaksid inimese näo- ja kehaosad oskama joonistada õigetele kohtadele. Nendest tulemustest võib järeldada, et õpetajad teavad hästi, mida kuue- ja seitsmeaastased lapsed joonistada oskama peaksid.

Kuue- ja seitsmeaastaste joonistustele iseloomulike tunnuste juures olid õpetajad üsnagi ühtsel arvamusel. Õpetajad arvasid, et iseloomulikeks tunnusteks on inimese näo- ja kehaosad reaalsusele vastvatel kohtadel, inimestele riiete selga joonistamine, värvimisel enamasti ei ületa piirjooni ning värvivalik on tõetruu. Chappell & Steitz (1993) on öelnud, et 6- ja 7aastaste joonistatud inimestel peaksid näo- ja kehaosad juba reaalsusele vastavatele kohtadele tekkima nagu arvasid ka õpetajad. Riiete selga joonistamine inimfiguuridele on Einoni (2003) sõnul selles eas juba levinud. Ka piirjooni ei ületa enamasti 6–7aastased värvimisel (Laste joonistused, s.a.). Kuueaastaste puhul ei pruugi värvivalik veel päris tõetruu olla, kuid seitsmeaastastel hakkab see Di Leo (1983) tõetruumaks muutuma. Vähesed õpetajad arvasid, et kuue- ja seitsmeaastaste joonistatud inimfiguuridel on ka hiigelsuured pead, kuid Chappelli & Steitzi (1993) järgi peaksid seitsmeaastaste laste joonistatud inimesed juba enamasti õigetes proportsioonides olema. Samas on Laak (1991) öelnud, et selles vanuses võivad lapsed joonistada ühe katkematu joonega, mille tõttu võivad proportsioonid paigast minna. Seega ei saa väita, et hiigelsuure pea kujutamine kuue- ja seitsmeaastaste laste puhul vale oleks, kuid see on selles vanuses ebatüüpiline ning iseloomulik nelja- ja viieaastastele. Saadud tulemustest saab järeldada, et õpetajad teavad väga hästi, mis on 6–7aastaste joonistustele iseloomulikku.

Kolmanda uurimisküsimusega uuriti, milliseid erinevaid joonistamistegevusi lasteaiaõpetajad rühmas lastele pakuvad. Kõige levinumaks joonistamistegevuseks, mida lastega läbi viiakse, on vabajoonistus. See on ka arusaadav, sest mõned õpetajad lisasid, et lastele on rühmas igapäevaselt joonistamisvahendid saadaval ning vabamängu ajal võimalik joonistada. Palju tehakse lastega ka kindlal teemal ja muule materjalile kui paberile joonistamist. Muule materjalile kui paberile joonistamise kohta toodi välja, et lastega on joonistatud lumele, liivale, maapinnale ja tahvlile, kuid need ei pruugi olla ainsad variandid, sest küsimustikus ei olnud kohustuslik lisada, millistele materjalidele joonistatud on. Kopeerimist on töö autori poolt kirja pandud valikutest kõige vähem lastega läbi viidud ning selle põhjuseks võib olla selle liigne keerukus laste jaoks. Paljud õpetajad märkisid ära, et nad on kasutanud kõiki küsimustikus nimetatud variante ning pakuti veel lisaks enda poolt variante juurde. Antud tulemustest saab järeldada, et õpetajad pakuvad lastele erinevaid viise,

et joonistamist huvitavamaks ja mitmekesisemaks muuta, mitte ei kasuta kõige põhilisemaid ja levinumaid variante.

Töö praktiline väärtus, piirangud ja soovitused

Töö praktiline väärtus seisneb selles, et saadi teada, kas õpetajad peavad joonistamist laste arengule oluliseks ja kas õpetajatel on laste joonistustele liiga kõrged/madalad või sobivad ootused ning milliseid joonistamistegevusi lastega tehakse. Tööst saavad kasu eelkõige lasteaiaõpetajad, sest neil on võimalik vaadata, kuidas nende arvamused teoreetilise materjaliga kokku lähevad. Küsimustiku täitjate poolt anti autorile ka tagasisidet, et see teema on lasteaiaõpetajate jaoks oluline ja pakub neile huvi ning sooviti hiljem saada informatsiooni uuringu tulemuste kohta.

Uuringu üheks piiranguks oli valimi moodustamine, sest autor ei saanud e-maili teel ühendust kõikide Eesti lasteaedadega, kuna osad e-mailid tulid töö autori kirjadega tagasi. Teiseks piiranguks võib pidada seda, et mõned küsimustikule vastajad jätsid ühele küsimusele vastamata (enda arvamuse põhjendamine) ning seega ei saadud kõikidelt vastajatelt vastuseid kõigile küsimustele. Selleks, et detailsemalt kaardistada Eesti lasteaiaõpetajate teadmised 3–7aastaste laste joonistamisoskusest, tuleb läbi viia põhjalikum uuring. Lisaks võiks uurida, millistest teoreetilistest allikatest lasteaiaõpetajad laste joonistamisoskusi määrates lähtuvad ning, kas õpetajate vanus ja haridustase on seotud nende ootustega laste oskustele.

Tänuõnad

Soovin väga tänada enda juhendajat Ave Avalot põhjaliku juhendamise eest. Tänan kõiki, kes jagasid lahkelt minu küsimustikku, et see jõuaks paljude lasteaiaõpetajateni ning kõiki küsimustikule vastajaid, tänu kellele antud uurimus sai valmida. Lisaks soovin tänada ka Külli Kori ja Karmen Kalki, kes andsid mulle töö valmimise käigus nõu ja abi.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Grete Viks

20.05.2019

Kasutatud kirjandus

- Anning, A. (2003). Conversations around young children's drawings: The impact of the beliefs of significant others at home and school. *The International Journal of Art & Design Education*, 21(3), 197–208.
- Chappell, P.A., & Steitz, J.A. (1993). Young children's human figure drawings and cognitive development. *Perceptual and motor skills*, 76, 611–617.
- Cherney, I. D., Seiwert, C. S., Dickey, T. M., & Flichtbeil, J. D. (2006). Children's drawings: A mirror to their mind. *Educational Psychology*, 26(1), 127–142.
- Coates, E., & Coates, A. (2016). The essential role of scribbling in the imaginative and cognitive development of young children. *Journal of Early Childhood Literacy*, 16(1), 60–83.
- DeFauw, D.L. (2016). Drawing children into reading: a qualitative case study of a preschool drawing curriculum. *Early child development and care*, 186(4), 624–641.
- Di Leo, J. H. (1983). *Interpreting children's drawings*. New York: Brunner-Routledge.
- Di Leo, J. H. (2012). *Laste joonistused diagnostilise abivahendina*. Tallinn: Kirjastus Ersen.
- Einon, D. (2003). *Loov laps. Märgake ja arendage oma lapse sünnipäraseid andeid*. Tallinn: Kirjastus Varrak.
- Freeman, N. H. (1972). Process and product in children's drawing. *Perception*, 1, 123–140.
- Juske, A. (2004). *Joonistav laps: Onto- ja fülogeneetilised paralleelid*. Tallinn: Eesti Kunstiakadeemia.
- Karvonen, P. (2007). *Liikumisrõõm*. AS Kirjastus Ilo.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008). *Riigi Teataja I 2008*, 23, 152. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772?leiaKehtiv>
- Kottise, Ü. (2008). *Eelkoolialiste laste joonistatud perepilt kui sümbolistlik eneseväljendusvahend*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Laak, T. (1991). *Laste joonistused*. Tallinn: Harjumaa Hariduse Arenduskeskus.
- Laste joonistused* (s.a.). Külastatud aadressil: http://www.e-ope.ee/_download/euni_repository/file/3992/Laste%20joonistused.pdf

- Oll, T. (2009). Valdkond “Kunst”. E. Kulderknup (Toim), *Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad* (lk 74-91). Tartu: Kirjastus Studium.
- Papandreou, M. (2014). Communicating and thinking through drawing activity in early childhood. *Journal of research in childhood education*, 28(1), 85–100.
- Peenmotoorika* (s.a.). Külastatud aadressil
<https://www.tlu.ee/opmat/tp/eelharjutused/peenmotoorika.html>
- Quaglia, R., Longobardi, C., O.Iotti, N., & Prino, L. (2015). A new theory on children’s drawings: Analyzing the role of emotion and movement in graphical development. *Infant behavior and development*, 39, 81–91.
- Sepp, J. (2009). *Füüsiline areng*. Külastatud aadressil
<https://jmadisson.wordpress.com/2009/06/27/fuusiline-areng/>
- Silk, A. M. J. & Thomas, G. V. (1986). Development and differentiation in children’s figure drawings. *British Journal of Psychology*, 77, 399.
- Üverskaja, E. (2011). *Organisatsiooni infovajadus*. Külastatud aadressil
<https://www.tlu.ee/opmat/in/Organisatsiooni%20infovajadus/index.html>
- Vahter, E. (2005). Kunstikasvatus lasteaias. L. Kivi, & H. Sarapuu (Koost), *Laps ja lasteaed* (lk 199–213). Tartu: AS Atlex.
- Vahter, E. (2008). Kunstitegevused. E, Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 247–256). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Võgotski, L. (2016). *Laste loovus ja kujutlusvõime. Mäng ja selle osa lapse psüühilises arengus*. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikool.

Lisad

Lisa 1. Küsimustik

Lugupeetud lasteaiaõpetaja!

Olen Tartu Ülikooli koolieelse lasteasutuse pedagoogika eriala tudeng Grete Viks. Enda bakalaureusetöö raames viin läbi küsitluse ning palun Teie abi ankeedis olevatele küsimustele vastamisega. Minu kavandatava uurimuse eesmärgiks on analüüsida Eesti lasteaiaõpetajate arvamusi laste kunstilise arengu kujunemisest ja joonistamise tähtsusest ning välja selgitada, milliseid erinevaid võimalusi lasteaiaõpetajad lastele joonistamiseks lasteaias pakuvad.

Küsimustik on anonüümne ning sellele vastamine võtab aega umbes 10–15 minutit.

Olen väga tänulik kõigile vastajatele!

Küsimuste korral saab minuga ühendust võtta:

e-maili teel grete.viks@gmail.com

telefoni teel +372 52 20 865

Grete Viks

Taustandmed

1. Sugu:

- Mees
- Naine

2. Teie vanus:

- 20–25aastane
- 26–30aastane
- 31–35aastane
- 36–40aastane
- 41–45aastane
- 46–50aastane
- 51–55aastane
- 56–60aastane
- 61 või rohkem aastane

3. Mitu aastat olete töötanud lasteaiaõpetajana?

- Alla 1 aasta

- 1–3aastat
- 4–6aastat
- 7–9aastat
- 10–12aastat
- 13–15aastat
- 16–18aastat
- 19–21aastat
- 22–24aastat
- 25 või rohkem aastat

4. Mis maakonnas Te hetkel töötate?

- Hiiu maakonnas
- Saare maakonnas
- Lääne maakonnas
- Harju maakonnas
- Rapla maakonnas
- Pärnu maakonnas
- Järva maakonnas
- Viljandi maakonnas
- Lääne-Viru maakonnas
- Ida-Viru maakonnas
- Jõgeva maakonnas
- Tartu maakonnas
- Valga maakonnas
- Põlva maakonnas
- Võru maakonnas

Joonistamise mõju lapse arengule

5. Hinda järgneval skaala 1–5ni, kui oluline on Sinu arvates joonistamine lapse arengule. (1 – ei ole üldse oluline; 2 – ei ole eriti oluline; 3 – nii ja naa; 4 – on oluline; 5 – väga oluline)
6. Põhjenda lühidalt enda arvamust.
7. Nimeta, mida saab joonistamise kaudu lapsel arendada.

3–7aastaste laste joonistamisoskus

8. Milliseid asju järgnevast valikust peaksid oskama joonistada kolmeaastased lapsed?
 - Peajalgsed
 - Näole iseloomulikud tunnused (silmad, nina, suu)
 - Maja
 - Horisontaalse ja vertikaalse joone tõmbamine iseseisvalt
9. Milliseid asju järgnevast valikust peaksid oskama joonistada nelja- ja viieaastased lapsed?
 - Maja
 - Geomeetrised kujundid (ruut, spiraal)
 - Näole iseloomulikud tunnused (silmad, nina, suu)
 - Horisontaalse ja vertikaalse joone tõmbamine iseseisvalt
 - Loomad
10. Milliseid asju järgnevast valikust peaksid oskama joonistada kuue- ja seitsmeaastased lapsed?
 - Inimese näo-ja kehaosad reaalsusele vastavatel kohtadel
 - Auto
 - Maja
 - Horisontaalse ja vertikaalse joone tõmbamine iseseisvalt
 - Loomad
11. Mis järgnevast loetelust on iseloomulikku kolmeaastaste laste joonistustele?
 - Ringjad kujundid
 - Punktid ja jooned
 - Näoelemendid (silmad, nina, suu) võivad paikneda nii-öelda vales kohas, näiteks silmad on pea ülemises servas
 - Kasutab joonistamisel enamasti ära kogu paberipinna
 - Röntgeninimesed ehk läbipaistav inimfiguurid
12. Mis järgnevast loetelust on iseloomulikku nelja- ja viieaastaste laste joonistustele?
 - Röntgeninimesed ehk läbipaistvad inimfiguurid
 - Inimfiguuril hiigelsuur pea
 - Kasutab joonistamisel enamasti ära kogu paberipinna
 - Tõetruu värvivalik
 - Värvimisel ületab piirjooni minimaalselt

13. Mis järgnevast loetelust on iseloomulikku kuue- ja seitsmeaastaste laste joonistustele?

- Tõetruu värvivalik
- Värvimisel ei ületa enamasti piirjooni
- Näo- ja kehaosad on õigetel kohtadel
- Inimfiguuridele riiete selga joonistamine
- Inimfiguuril hiigelsuur pea

Erinevad joonistamistegevused

14. Milliseid erinevaid viise olete lastele joonistamiseks pakkunud?

- Vabajoonistus
- Kopeerimine
- Joonistamine mingile muule materjalile kui paber, näiteks liivale
- Joonistuse täiendamine
- Kindla teema põhjal joonistamine
- Reaalse eseme järgi joonistamine, näiteks lapsel on teatud ese ees ning tal tuleb seda sama asja joonistada
- Muu...

Täna, et aitate minu uurimust läbi viia!

15. Kui soovite hiljem saada infot uuringu tulemuste kohta, siis jätke siia enda e-maili aadress:

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks

Mina, Grete Viks,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose “Eesti lasteaiaõpetajate arvamused 3-7aastaste laste joonistamisoskuse kujunemisest ja joonistamise olulisusest ning erinevad joonistamise viisid”, mille juhendaja on Ave Avalo, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commonsi litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Grete Viks

20.05.2019